

22. May. 1844

FACTS

Date:

22. May. 1844

Page number:

Dagbog B, side 102-107

TRANSCRIPTION

22 May

Hvori ligger det Skjæve hos Dýsseldorferne?

Det gaaer tit saaledes: at Phænomener man iagttager hos det enkelte Individ, gjentage sig i større Kredse, hele Nationer, ja, i hele Slægter. Saaledes er det med den Dýsseldorfer Skole, der er saa skarpt præget; den har hele et forskruet Menneskes falske Opfatning og overdrevne Sentimentalitet. Hver Sindsbevægelse er hos dem stillet paa Spidsen, hver legemlig Bevægelse keitet og theatralsk. Vi see paa denne Udstilling atter kraftige Beviser herfor i Volckharts to Stykker af Marie Stuarts Historie¹ og v: Bentzens Knud den Helliges Død i Albani Kirke². Selv det Bedre i disse Ting kan man ikke faa Lov til at glæde sig over for de væmmelige Theaterdukker rundt omkring.

Hvad er det Bedre? Man seer tit Mennesker, hvem det ikke er Sandheden om at gjøre, at glimre ved et Mod og en Dristighed, der saalænge vi ikke blive Huulheden vaer, maa forbause os. De foragte den sandhedskjærlige, forsagte Mand, der hellere træder tilbage, end vover et Skridt paa en Grund, der rokker; •103• men de knuses ogsaa af den sandhedskjærlige, begavede Mand, der med Mod trodser deres Løgn; hvor bliver da alt deres Mod, deres Vittighed og Anmasselse. Saaledes ogsaa i Kunsten. See paa et af disse glimrende Billeder med velvilligt Øie, lad Dig lede ind i denne Trylleverden, og gaa da med dette Indtryk hen for et gedigent Maleri, der er skabt med Mesterhaand; see da, hvor det forrige Syn flygter som en Drøm for Dagslyset, føl, at Du er atter blandt Mennesker, at det er Kjød af Dit Kjød, Blod af Dit Blod; hvorimod de forrige er som Ellefolk, deilige fortil, bagtil hule.

Hvorfor have disse Ting bestandig Mængden for sig.

Ingen vil hellere end jeg tro: at et sundt Øie maa tiltales af et sundt Billed; men for at fatte et Kunstværk maa der dog et øvet Øie til, naar Talen er om en varig, virkelig Kunstnydelse; jeg har hørt og selv oplevet mangt elskværdigt Træk, der viser, at Kunsten slaaer selv den udannede; men disse Træk ligne altfor meget de forøvrigt nette Anekdoter om Heste, der have vrinsket efter malede Heste, Fugle, der ville hakke i malede Frugter o s v, til at jeg kan lægge videre Vægt paa dem. Det er dog ikke det, som det dannede Menneske kalder: Nydelse af et Kunstværk; Sculpturen er jo negtet, paa den Maade at skuffe, og yder dog en ligesaa ædel Glæde som Maleriet. •104• Derfor, den, der vil øve sit Øie, kjærlig studere de bedste Ting, thi Nøisomhed er her en Uting, staaer ikke [i] Fare for at blive Beundrere af dette Sukkerstads; men det store Publicum, der kun seer Farven eller høist, hvad et Stykke fremstiller (tarveligt nok!) lærer snart at see den elegante Behandling, den forcerede Belysning, som disse Stykker glimre ved; det har den alvorlige Kunstner en Modbydelighed for. Og kommer det nu til Fremstillingen af Lidenskaber, Sorg, Glæde, Smerte, da gaaer et overfladisk Publicum koldt forbi den Strengthed, der skildrer Sligt,

saa vi maa følge med og føle: den Maler har selv kjendt Modgang, Fromhed af Livet og ikke af Skuepladsen – han veed hvordan qvalt Graad ytrer sig og hvad en Armbevægelse har at sige. Det er for alvorligt, thi det forlanger en Anstrengelse ogsaa af Beskueren – derimod, [overstreget: seer] [seer man] et himmelvendt Blik, (selv om det er den bittreste Spot og Haan mod al menneskelig Følelse paa det Sted at anvende det), sammentrukne Øienbryn, heftige Armbevægelser og krampagtigt stillede Fingre, da kan vi, selv om vi skynde os nok saa meget, med Lethed see, at: her er noget paafærde. Har nu Stykket et smukt Navn •105• til, da er det complet, og man ømmer sig ikke ved at støde i Trompeten for et Stykke, der maaskee lemlæster vor inderligste Følelse, det stolteste Træk i vor Historie. – Dette er kjedeligt at høre paa, men det gaaer saaledes, og har nu gjentaaget sig saa troligt, at jeg er blevet kjed af at ærgre mig derover; jeg siger ganske nemt: ja, det er fortræffeligt! og i Begeistringen vil man ikke let bemærke min Anstrengelse for at faae dette "Ja" frem. At opponere nytter for det meste slet ikke, og kun naar jeg taler med Mennesker, jeg bryder mig om, prøver jeg vaersomt at paavise, hvad jeg har troet at finde falsk; det er mig modbydeligt med Haardhed at ødelægge et Billed for en Anden. Er Glæden over et Kunst- eller Digterværk sand, da er den Guld værd, selv om Gjenstanden ikke fortjener den; men en saadan sand Glæde vil ogsaa lettere lede til, at man aabner Øiet for det bedre, thi ligesom den, der producerer, med Rette ønsker at stige i Færdighed, saaledes ønsker ogsaa den, der kun nyder stedse at skaffe sig høiere Glæde ved sin Betragtning. Med al den Glæde og Begeistring, der ytrer sig ved Skrig og Jamren paa Gader og Stræder, har jeg slet ingen Medlidenhed, og gider ikke rørt en Finger for at gjøre den den ringeste Gavn, om jeg ellers nogensin- •106• de skal blive istand dertil. –

Men!

Men trods Alt, hvad jeg her har skrevet kan jeg dog ikke negte, at: der er meget i den Düsseldorf Skole, jeg ikke ubetinget kan fordømme. Jeg gad see deres bedste Productioner og vilde vist tvinges til at respectere den Retning, som enhver anden, der har fremkaldt store Kunstnere med europæisk Berømmelse, [overstreget: selv om] uagtet jeg føler Umuligheden for mig i at [kunne] gaa ind paa deres Opfatnings- og Fremstillingsmaade. Derfor, naar vore Kunstnere skjærer dem Alle over een Kam og sige: det er snavs! da oprører det mig. Er det os som Malere lidt drøit at bemærke, hvorledes de have hele Publicum for dem, medens vore Sager altid ere ledige, da er det virkelig ikke Maaden at rette denne skjæve Anskuelse paa; det lader sig ene gjøre derved, at vi søge at præstere noget bedre og ligesaa strængt revse Tørhed, Kjedsommelighed, Armod i [overstreget: Tanke] [Aand] og Haand hos vore egne, som vi revse Svulst og Føleri hos de Fremmede. Vi maa erindre, at de Ting, vi see, dog neppe ere af de bedste, og hvordan •107•

vilde det gaa os, om man i Udlandet vilde dømme os efter Sager af anden og tredie Rang. Hvor jammerligt er det ikke at see de af Lehmann og Friedlænder, [Raadsig,] hjemsendte Sager. Herre Gud! mægter et Land som Italien ikke mere hos dem, end at fremkalde Vrængebilleder af Küchlers Genrestykker, det er dog tarveligt! eller, er der Glimt af nogen ny, kraftig Stræben hos dem, vakt ved Synet af det deilige Land med Kunstens herligste Minder? Jeg kan ikke see det. Lad os derfor være tolerante og vel overveie, inden vi bryde Staven over en heel Skole, der dog i Tydskland har spillet en Rolle. Til syvende og sidst: hvad have da vi mægtet ved vor Stræben? sandelig kun Lidet herhjemme og mindre udenlands, hvor vel neppe nogen dansk Kunstner kjendes ved Navn, uden Thorvaldsen. –

¹ Den tyske maler Wilhelm Volkart (1815-1876), hvis to malerier i følge Forpostens kritiske anmelder "høre til de Stykker, der maaskee mest af alle have tiltalt det store Publikum, medens de fleste Kunstnere og Konstkjendere ex professo komme i Harnisk, naar de blot høre tale om dem, og, som Ordsproget siger, ikke levne dem Ære for to Skilling."

² Den danske maler Christian Albrecht von Benzon (1816-1849). Det omtalte maleri blev først ophængt på Charlottenborgudstillingen i midten af maj (se Berlingske politiske og Avertissements-Tidende, 17. maj 1844).

19 Maj

Foreden mødte jeg Læst Bianco Boock i den store Pensal; han spurgte mig: er det sandt, at Du er fulkommen mere for Dine Keiser, end man kan hvide dem for hos Slagtererne? - Ja, ja, saa det klukkede i mig og smigle i Trycks Booke. -

22 Maj

Hvori ligger det Skjæbne hos Dyrseldsorne? -

Det gæser tit saaledes: at Phænomenen man iagttager hos det enkelte Individ, gjentages sig i store Kredse, hele Nationer, ja, i hele Slægter. Saaledes er det med den Dyrseldsorne Skole, der er saa stærkt præget; den har hele et forskræmt Menneskes falske Opfattning og overdæmmede Sentimentalitet. Alvor Lidskærlighed er hos dem skilt fra Spidsen, hvor legemlig Descaples keritet og theatralisk. Vi see paa denne Udstilling eller kraftige Brevise herfor i Valckharts to Aftryk af Marie Sturats Historie og v. Bontzons Knud den Hellige Død: Alvaris Virke. Se det Brev i disse Ting kan man ikke paa den tid at glæde sig over for de vanlige Theater datter omring.

Hvad er det Brev? Man sees tit Mennesker, hvem det ikke er Sandheden om at gjøre, at glimre ved et Mod og en Iristighed, der saalænge er, ikke bliver Mindehedens væk, naar forbaner os. De prægte den sandheds hjerte, persagte Mand, der heller trods tilbage, end roer et Skridt paa en Jern, der rækker

men de korrigeres ogsaa af den sandheds kjendelse, begjæ-
rede Maad, den med Maad trædes deres Løgn;
hvor bliver da alt deres Mad, deres Ligtighed og
Aenmasselse. Saaledes ogsaa i Kinsten. Se paa et af
disse glimrende Billeder med selvlygt Gie, lad
Dig lede ind i denne Trøjle verden, og gaa da med
dette Indtryk hen for et gediegent Maleri, der er skabt
med Masterhaand; see da, hvor det ferrige Syn flyg-
ter som en Drøm for Daglyset, fæl, at du er atter
blandt Mennesker, at det er Kjød af Dit Kjød, Blod af
Dit Blod; hvorimod de ferrige er som Ellefalk,
seilige fæstet, bagtil Vind.

Alvor have disse Ting bestandig Mængden for sig.
Ingen vil hellere end j tro: at et smukt Gie maa
tiltales af et smukt Billede; men for at fatte et Kunst-
værk maa der dog et øiet Gie til, naar Talen
er om en savig, vinkelig Kunstnærhed; j har hørt
og selv oplevet mangt elskværdigt Træk, der viser,
at Kinsten slæver selv den indannede; men disse Træk
lyne alt for meget de forovrigt nette Anekdoter om
en Kest, der have vinket efter malde Kest, Fingel,
der ville kaste i malde Fingel o. s. v., til at j
kan lægge videre Vagt paa dem. Det er dog ikke det,
som det samme Menneske kalder: Nærhed af et Kunst-
værk; Sculpturen er jo nært, paa den Maade at
skuffe, og j der dog en ligesaa ødel Gled som Maleriet.

derfor, der, der vil øve sit Qie, kjærlig studere
de bedste Ting, thi Vidskommen er her en Alting,
staar ikke Fare for at blive Beindree af dette
Lukkerstads; men det store Publicum, der kun
seer Farven eller heist, hvad et Stykke frem-
stiller (særligt nok!) lærer snart at se den
elegante Behandling, den forcerede Belysning,
som disse Stykker glimre ved; det maa den alder-
lige Kunstner en Madbydelighed for. Og kommer
det nu til Fremstillingen af Lidenskaber, Læng-
sø, Smerte, da gaar et overfladisk Publ-
icum holdt forbi den Stronghed, der skildrer Sligt,
saa vi maa følge med og føle: den Maler har
sele kjendt Madgang, Fremhed af Livet og ikke
af Skinspladsen - han ved hvordan galt Jæ-
gter sig og hvad en Armbewegelse har at sige.
Det er for alvorligt, thi det forlanger en Anstræn-
gelse ogsaa af Biskneren - derimod, ~~seer~~ ^{seer} men
et himmelvendt Blik, (selv om det er den bit-
treste Spot og Maa med et menneskelig Faldes
paa det Sted at anvende det), sammentrukne
Pienbrøjn, heftige Armbewegelser og krampestygt
stillede Fingre, da kan vi, selv om vi skynde
os nok saa meget, med Letthed se, at: her er no-
get præferet. Har vi Stykket et smukt Navn.

105.
til, da er det complet, og man anmerker sig ikke
sed at stå i Trompeten for et Stykke, der maaske
den leste var indeligste Følelse, det staltste
Træk: var Historie. — Dette er kjedeligt at høre
paa, men det gaar saaledes, og har nu gjentaget
sig saa trøligt, at jeg er blevet kjed af at ærgre mig
derover; jeg siger ganske nemt: ja, det er fortreff
ligt! og: Begjæringerne vil man ikke lade hemske
min Anstrengelse for at faa dette "ja" frem.
At opponere mytter for det meste slet ikke, og kun
nær jeg taler med Mennesker, jeg bryder mig om,
prøve jeg saerligt at paavise, hvad jeg har
troet at finde falst; det er mig modbydeligt
med Haardhed at odelægge et Billede for en
Anden. Er Glæden over et Kunst- eller Digter værk
sand, da er den fuld værd, selv om Gjenstanden
ikke fortjener den, men en sandt Glæde
vil ogsaa lettere lade til, at man asken Plet
for det hele, thi ligesom den, der producerer,
med Netto ønsker at stige i Færdighed, saaledes
ønsker ogsaa den, der kun nyder stede at skaf
fe sig højere Glæde ved sin Betragtning. Med
al den Glæde og Begjæring, der ytrer sig ved Skrig
og Jamren paa Gader og Stoder, har jeg slet ingen
Medlidenhed, og giver ikke rørt en Finger for
at gjøre den den ringste Gavn, om jeg ellers nyder den.

106.

do skal blive istand dertil. —
Men!

Men trods Alt, hvad j her har skrevet kan j
dog ikke nekte, at: der er noget i den ^{lidsels} ~~lidsels~~
for Skole, j ikke i det mindste kan fordonne.
Jy gad see deres bedste Productioner og i de
ist bringes til at respectere den Føtning, som
enhver anden, der har fremkaldt store Kunst-
neres med europæisk Berømmelse, selv
mægtet j piler Mængden for mig: at ^{kan} ~~kan~~
ind paa deres Opfatnings- og Fremstillings-
maade. Derfor, naar vor Kunstner skæpper
den Alt over een Kam og sige: det er snart
da approver det mig. Er det as som Maler
lidsel d'oit at bemærke, hvorledes de have hele
Publicum for dem, medens vor Læser altid
see ledige, da er det isikkelig ikke Maaden at
rette Læser skjøne Anskuelser paa; det ladde
sig ene gjens derud, at vi sige at præstere noget
bedre og ligesaa strængt reise Tørhed, Njidsam-
melighed, Armad i Tænk ^{land} ~~land~~ Maaned hos
vor egne, som vi reise Læst og Fals
vi har de Fremmede. Vi maa erinde, at
de Ting, vi see, dog neppe ere af de bedste, og hvor

187
vilde det gaa os, om man i Molandit vilde som me
er efter Lager af anden og tredie Gang. Men jam merligt
er det ikke at see de af Lehmann og Friedländer, ^{Paasig,}
hjemsendte Lager. Men Gud! maa det land som
Italien ikke mere hos dem, end at fremkalde Nænge-
billeder af Kriekers Jernstykke, det er dog tæneligt!
eller, er der Glimt af nogen mig, kæftig Strøken
hos dem, vakt ved Sijet af det delige Land med
Kunstens herligste Minde? Jy har ikke see det.
Lad os derfor være talende og vel overveie, inden
vi byrde Stuen over en hel Skole, der dog i Tybke
land har spillet en Rolle. Til sige de og d. d. b.
hvad have de vi meget ved vor Strøken? san-
delig kan det her hjerne og mindre indenlands,
hvor vel nogle nogen dansk Kunstner kjendes ved
Navn, inden Thorvaldsen. —

28 Maj.

Jy har idag videt Jerns kært Modstillinger. Næsten intet
Maleri har saa interesseret mig i den Grad som
La Bonaires: pastelske Børne. Det er i kært Grad
simpelt, deligt tegnet og har givet et stort og meget
Bistyr. Hjemkommeren, som er saa ganske et Børne
ind i et fladt Land skal inden store Gjenstande, der kunne
denne Modstillingen, er her fortreffelig i mine Øine.
Den vidste Salustrie i den fjerne Hvergen, hvide i
Kjsten, de forvinsende af Bæsten forvinskede Børne